

УДК 633.13

Кулик Т. Є., науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин
Ляшенко С. О., науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин
Чухлеб С. Л., науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин
Український інститут експертизи сортів рослин
e-mail: t.e.kulick@gmail.com

ДИНАМІКА ВМІСТУ БІЛКУ І ПЛІВКОВІСТІ В СОРТАХ ВІВСА ПОСІВНОГО В СЕРЕДНЬОМУ ЗА 2018-2022 РР. В РІЗНИХ ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

Овес посівний – однорічна культивована трав'яниста рослина родини злакових. Вирощують як важливу кормову рослину, а також використовують в кулінарії та медицині. Так як овес культура помірного клімату і невибаглива до тепла, в Україні поширена більше в зонах Полісся та Лісостепу. Овес є найбільш вологолюбивим серед злакових культур.

У виробництві поширений ярий та озимий овес. В Україні найпоширеніший ярий. Овес посівний поділяють на плівчастий та голозерний. Більш урожайним є плівчастий, через що він займає найбільші площі посіву. Квіткові луски у плівчастих форм вівса шкірясті, за забарвленням – білі, жовті, сірі, коричневі. З усіх сортів вівса найціннішими вважаються ті сорти, в яких зерно має біле забарвлення, менш цінним – чорне, найменш цінними (фуражними) – червоне чи сіре. Овес – один з найбільш споживаних зернових у світі. Завдяки його енергетичних та поживних властивостей, він є основним продуктом харчування для багатьох народів у всьому світі. Він є чудовим джерелом мінералів, вітамінів клітковини, антиоксидантів. Білок вівса найбільш близький за своїм амінокислотним складом до м'язового складу людини.

Зважаючи на цінність даної культури дослідження динаміки показників якості є досить актуальним на даний час.

Полеві дослідження сортів вівса посівного проводились у ґрунтово-кліматичних зонах Лісостепу і Полісся на дослідних полях Українського інституту експертизи сортів рослин (УІЕСР). З метою подальшого вивчення якості сортів вівса згідно з Програмою лабораторних досліджень отримали та проаналізували 2 сорти вівса посівного у 2018 р., 3 сорти у 2019 р. 8 сортів у 2020 р., 8 у 2021 р. та 6 сортів вівса посівного у 2022 р. Визначення вмісту білка проводилось в лабораторії показників якості сортів рослин УІЕСР за допомогою інфрачервоного аналізатора Infratec 1241. Плівковість зерна визначалась ручним методом.

Плівковість зерна вівса знаходиться в межах від 24,2% до 30,2% в зоні Лісостепу і від 24,6% до 27,4% в зоні Полісся залежно від сорту та умов вирощування. Висока плівковість вівса формується в зв'язку з нестачею вологи в ґрунті. Сорти вівса з високою плівковістю мають низьку натуру та низький вихід зерна. Із зерна з високою натурою отримують більший вихід готової продукції і з меншими енергетичними затратами.

За результатами лабораторних досліджень 2018-2022рр.було проведено порівняльний аналіз за показниками квісту білка та плівковості в зерні вівса залежно від ґрунтово-кліматичної зони та років дослідження. Динаміка вмісту білка та плівковості показали, що за останні роки відсоток білка та плівковості в зерні вівса посівного згідно класифікатора показників якості ботанічних таксонів, сорти яких проходять експертизу на придатність до поширення, в обох ґрунтово-кліматичних зонах змінювався хвилеподібно від низького до середнього.

У ґрунтово-кліматичній зоні Лісостеп вміст білка становить: у 2018 р. 12,6%, 2019 р. – 11,8%, 2020 р. – 12,0%, 2021 р. – 11,9% та у 2022 р. – 12,1%; плівковість у 2018 р. складає 28,9%, у 2019 р – 30,2%, 2020 р. – 27,8%, 2021 р. – 24,2%, 2022 р. – 26,2%. В зоні Полісся вміст білка у 2018 р. на рівні 11,5%, у 2019 р. – 12,4%, у 2020 р. – 11,7%, у 2021 р. – 11,3% та у 2022 р. – 12,4%, плівковість у 2018 р. – 26,2%, у 2019 р. – 27,4%, у 2020 р. – 24,6%, у 2021 р. – 24,8% та у 2022 р. – 26,9%.

Отже, за результатами досліджень ми бачимо, що вміст білка в середньому становить 12,1%, плівковість 27,5% в зоні Лісостепу та в зоні Полісся вміст білка – 11,9%, плівковість – 26%. А це дає можливість зробити висновок, що у 2022 році відсоток білка порівняно з 2021 р. збільшився на 0,2% в зоні Лісостепу і на 1,1% в зоні Полісся. Також збільшився відсоток плівковості порівняно з 2021 р. на 2% в зоні Лісостепу і на 2,1% в зоні Полісся. Досліджувані сорти вівса посівного мають харчовий напрямок використання.